FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT MARCO DARMON

fremsat den 13. maj 1993 *

Hr. afdelingsformand,
De herrer dommere,

1. Tribunaux du travail de Charleroi og de Bruxelles har forelagt en række spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 [1] (herefter benævnt »forordningen«) og herunder især forordningens artikel 46 vedrørende fastsættelse af ydelser ved alderdom og dødsfald.

2. De fire spørgsmål, der er forelagt af Tribunal du travail de Charleroi i sagerne Fabrizii og Neri, er identiske, hvorfor jeg skal behandle dem først. Del Grosso-sagen, der verserer for Tribunal du travail de Bruxelles, hvori man — bl. a. — stiller det vanskelige spørgsmål, om nationale antikumulationsregler er i overensstemmelse med fællesskabsretten, vil jeg behandle efterfølgende.

3. Fabrizii, der er italiensk statsborger, er født den 13. december 1919 og har arbejdet som grubemineararbejder i Belgien i 26 år. I henhold til artikel 10, stk. 2, nr. 1, andet og tredje afsnit, i kongelig belgisk anordning nr. 50 vedrørende alders- og efterladtepension for lønmodtagere af 24. oktober 1967 [2] (herefter benævnt »den kongelige anordning«) har han ret til fire års tillægsbeskæftigelse (såkaldt »fiktive år«), hvilket giver ham mulighed for i 1975 at få tilkendt fuld alderspension for minearbejdere (dvs. 26/30 + 4/30 = 30/30).

4. Da han har gjort militærtjeneste i Italien, anmoder han i 1989 om at få fastsat en italiensk alderspension. Denne anmodning blev imødekommet ved afgørelse af 4. maj 1990 med virkning fra den 1. januar 1980.

5. Office national des pensions belge (herefter benævnt »ONP«) tog herefter Fabrizii's rettigheder op til fornyet behandling og fastsatte hans pensionsgivende beskæftigelsesperiode til 26/30 med virkning fra den 1. januar 1980. I henhold til den nationale antikumulationsbestemmelse, der er indeholdt i artikel 10, stk. 2, nr. 1, sidste afsnit, i den kongelige anordning, reduceres antallet af fiktive tillægsår nemlig med det antal år, for hvilke arbejdstageren kan gøre krav på en alderspension eller en tilsvarende ydelse i medfør af bl. a. en udenlandsk ordning (det vil i denne sag sige fire år, idet militærtjenesten i Italien svarer til fire år efter den belgiske ordning for minearbejdere).

6. Det er netop nedsættelsen af længden af den beskæftigelsesperiode, der tages i betragtning ved beregning af Fabrizii's

* Originalsprog: fransk.

1 — Forordning af 14.6.1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366), som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2.6.1983 (EFT L 230, s. 6, bilag 1).

2 *Monteur belge* af 27.10.1967, s. 11258, anordning ændret ved artikel 2 i lov af 26.6.1972 (*Monteur belge* af 30.6.1972, s. 7738) og ved artikel 1 i lov af 28.3.1975 (*Monteur belge* af 8.4.1975, s. 4108).

alderspension, som denne gør indsigelse imod. Han gør krav på en ikke nedsat pension svarende til 30/30.

7. Neri er født den 18. december 1919 og har arbejdet 30 år som lønmodtager efter den generelle ordning og fire år som minearbejder i Belgien. Han fik tilkendt lønmodtagerpension ved afgørelse af 25. september 1984 med virkning fra den 1. januar 1985, på grundlag af en ufuldstændig beskæftigelsesperiode, svarende til 39/45, da artikel 11b i den kongelige anordning gør det muligt at give ham ret til fem fiktive år (30 + 4 + 5 fiktive år).

8. Da han har gjort militærtjeneste i Italien, fik han den 14. november 1990 tilkendt en alderspension af denne stat med virkning fra 1. den januar 1980. Disse års militærtjeneste svarer til syv år efter den belgiske ordning.

9. For at det samlede antal år, der tages i betragtning, ikke skal overstige karriereenheden, der i Belgien er begrænset til 45 år, blev antallet af fiktive tillægsår nedsat fra fem til fire (dvs. 34 + 7 + 4 = 45 år) i henhold til artikel 11c i den kongelige anordning. Desuden blev pensionen nedsat med de syv år, der svarer til den italienske pension, hvilket giver et resultat på 38/45, med virkning fra den 1. januar 1985.

10. Det er dette beløb, Neri gør indsigelse imod, idet han gør krav på en pension uden nedsættelse, svarende til 39/45.

11. Tribunal du travail de Charleroi stiller fire spørgsmål vedrørende henholdsvis 1) beregningsmåden for den i forordningens artikel 46, stk. 2, litra a), omhandlede teoretiske pension; 2) beregningsmåden for den i samme bestemmelse omhandlede sammenlægning; 3) fastsættelsen af den samlede længde af forsikringsperioderne i henhold til artikel 46, stk. 2, litra b), og 4) anvendelsen af nationale antikumulationsregler [3].

12. Det første spørgsmål synes at give anledning til meget forskellige problemstillinger i de to sager.

13. Når lønmodtageren eller den selvstændige erhvervsdrivende er berettiget til en pension i en medlemsstat uden at skulle medregne forsikringsperioder tilbagelagt i andre stater, fastsættes alderdomsydelsen ved at foretage to beregninger: af den *selvstændige* pension og af den *forholdsmæssigt beregnede* pension. Ansøgeren får tilkendt den højeste af disse ydelser (artikel 46, stk. 1, første og andet afsnit).

14. Den første pension er lig med beløbet for den ydelse, der svarer til den samlede længde af forsikrings- og bopælsperioder, der skal tages i betragtning i medfør af lovgivningen, som den fastsættende institution er omfattet af, idet der ses bort fra nationale antikumulationsregler (i overensstemmelse med forordningens artikel 12, stk. 2) [4], men idet de fiktive tillægsår, der tilkendes i henhold til den nationale lovgivning [5], tages i betragtning i deres helhed.

3 — Ordlyden af de præjudicielle spørgsmål findes i retsmøderapporten (II).

4 — Jf. artikel 46, stk. 1, første afsnit, og dom af 2.7.1981, forenede sager 116/80, 117/80, 119/80, 120/80 og 121/80, ONPTS mod Celestre, Sml. s. 1737, præmis 12, og af 13.3.1986, sag 296/94, Sinatra, Sml. s. 1047, præmis 21. Beløbet for den i artikel 46, stk. 1, omhandlede ydelse erhverves ikke ufravigeligt i medfør af den nationale lovgivning, men i henhold til fællesskabsretten, for så vidt som den neutraliserer virkningerne af den nationale antikumulationsbestemmelse.

5 — Jf. dom af 18.2.1992, sag C-5/91, Di Prinzio, Sml. I, s. 897, præmis 39.

15. Den anden pension beregnes i flere trin i overensstemmelse med artikel 46, stk. 2. Første trin er beregningen af det *teoretiske beløb*, der her netop er kernen i tvistemålet.

16. Dette beløb er lig med den ydelse, som den pågældende ville kunne gøre krav på, hvis samtlige forsikringsperioder, der er tilbagelagt i de forskellige medlemsstater, var blevet tilbagelagt i den stat, der skal fastsætte ydelsen [6].

17. Der opstilles imidlertid en begrænsning i forordningens artikel 46, stk. 2, litra c), i henhold til hvilken sammenlægningen af forsikringsperioder ikke kan gå ud over, hvad der kræves for at få fuld ydelse efter denne stats gældende lovgivning.

18. Herefter forekommer det mig, at dommen i sagen Di Prinzio [7] giver svaret på det stillede spørgsmål:

»... I en situation som den i hovedsagen foreliggende [8] har arbejdstageren imidlertid ret til fuld pension alene i henhold til én medlemsstats lovgivning, således at det ikke for at erhverve ret til disse ydelser er nødvendigt at medregne perioder, som den pågældende har tilbagelagt i andre medlemsstater, for at supplere de perioder, arbejdstageren har tilbagelagt i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor der indgives ansøgning om fastsættelse af ydelserne.

Det følger heraf, at i en situation som den her foreliggende skal det teoretiske ydelsesbeløb fastsættes af den kompetente institution, hvis lovgivning giver ret til fuld pension, *uden at tage hensyn til de forsikringsperioder, arbejdstageren har tilbagelagt i en anden medlemsstat*« [9].

19. Det teoretiske beløb for ydelsen er således lig med beløbet for den selvstændige ydelse. Der ville således ikke kunne opnås et mere fordelagtigt resultat ved anvendelse af forordningens artikel 46, stk. 2 [10].

20. I et tilfælde som det, der foreligger i Fabrizii-sagen, er spørgsmålet om, hvorvidt forsikringsperioder i udlandet er ligestillede i forhold til national ret med henblik på at fastslå den pensionsgivende beskæftigelsesperiode, derfor *irrelevant*. Sagsøgeren i hovedsagen har en fuld beskæftigelsesperiode på 30 år i Belgien, hvilket gør det unødvendigt i dette land at få anerkendt den i Italien tilbagelagte periode, hvorunder sagsøgeren gjorde militærtjeneste.

21. Situationen er en helt anden, når arbejdstageren ikke har ret til fuld pension alene i medfør af lovgivningen i én medlemsstat. Jeg skal understrege, at dette er tilfældet for Neri. Alderdomsydelsen for en arbejdstager, der har været omfattet af lovgivningen i to eller flere medlemsstater, fastsættes i henhold til artikel 46, stk. 2, i tre trin: beregning af den teoretiske ydelse, den forholdsmæssigt beregnede ydelse og den faktiske ydelse.

6 — Jf. artikel 46, stk. 2, litra a).

7 — Ovennævnte dom, fodnote 5.

8 — Sagen kan overføres fuldstændigt, idet den pågældende arbejdstager er berettiget til fuld pension alene i henhold til national ret, eftersom den selvstændige ydelse, idet der ses bort fra nationale antikumulationsbestemmelser, svarer til den fulde pension: 30/30.

9 — Præmis 25 og 26, min fremhævelse. Jf. ligeledes præmis 43 og 48 i samme dom. Jf. i denne forbindelse forslag til afgørelse fra generaladvokat Lenz af 29.4.1993, Larsy, punkt 19, litra b) (verserende sag C-31/92).

10 — Ovennævnte Di Prinzio dom, præmis 39, 44, 48 og 58.

22. For at beregne det teoretiske beløb spørger den forelæggende ret, om der er grund til at tage beskæftigelsesperioder i udlandet i betragtning, som ikke i henhold til national ret ville være blevet taget i betragtning ved beregning af pensionen.

23. I henhold til artikel 46, stk. 2, litra a), beregnes det teoretiske beløb ved at sammenlægge de forskellige forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter lovgivninger i de forskellige medlemsstater, som om de alle var blevet tilbagelagt i den medlemsstat, hvor den institution, der fastsætter pensionen, er beliggende, inden for grænsen af den længste forsikringstid, der efter lovgivningen i den pågældende stat kræves for at få udbetalt fuld ydelse [11].

24. Det kræves ikke, at forsikringsperioderne i de andre medlemsstater på nogen måde kan »konverteres« til eller »flyttes« over i den interne ret, der gælder for den institution, der foretager fastsættelsesberegningerne.

25. Selv om de år, hvor de pågældende har gjort militærtjeneste i Italien, ikke i medfør af belgisk lovgivning giver ret til nogen ydelse, skal de tages i betragtning ved beregning af den teoretiske pension. Helt generelt skal forsikringsår i en medlemsstat, som, selv om de var tilbagelagt i Belgien ikke ville give nogen ret, nemlig ligeledes tages i betragtning.

26. At hævde det modsatte ville være det samme som at tilsidesætte princippet i forordningens syvende og ottende betragtning, hvorefter de pågældende skal kunne gøre krav på samtlige ydelser, de har erhvervet ret til.

27. Arbejdstageren kan ikke inden for rammerne af artikel 46 forhindres i at gøre en forsikringsperiode i en medlemsstat gældende udelukkende med den begrundelse, at hvis den var tilbagelagt under samme betingelser i den medlemsstat, der skal fastsætte ydelsen, ville den ikke blive taget i betragtning efter denne stats ret. Anvendelse af fællesskabsretten kan nemlig ikke være afhængig af en national lovgivning, der kunne hindre anvendelsen af den.

28. Udtrykket »og efter gældende lovgivning« betyder ikke, at forsikringsperioder i andre medlemsstater skal kunne give rettigheder, hvis den belgiske lovgivning var gældende.

29. I overensstemmelse med artikel 1, litra r), i forordning nr. 1408/71 er de forsikringsperioder, der skal tages i betragtning, defineret ved henvisning til den lovgivning, hvorefter de er tilbagelagt.

30. Når lovgivningen i en medlemsstat anerkender perioder, hvorunder arbejdstagere har gjort militærtjeneste i den pågældende stat, som forsikringsperioder [12], skal disse tages i betragtning ved beregning af det teoretiske beløb, uanset hvordan disse perioder bestemmes af den stat, hvor den fastsættende institution er beliggende.

31. Det er denne fortolkning, Domstolen har lagt til grund vedrørende forordningens

11 — Artikel 46, stk. 2, litra c).

12 — Hvilket er ubestrideligt: jf. s. 14 i Kommissionens indlæg.

artikel 67 om sammenlægning af forsikrings- eller beskæftigelsesperioder, selv om denne artikel er udformet således, at den tilsyneladende kræver, at de i en anden medlemsstat tilbagelagte beskæftigelsesperioder betragtes som forsikringsperioder i den stat, der fastsætter ydelsen.

32. Domstolen udtalte således i dom af 15. marts 1978, Frangiamore [13], at:

»... det fremgår desuden af forordningens artikel 1, litra r), at der ved afgørelsen af, om en beskæftigelsesperiode, ved anvendelse af sammenlægningsreglen i artikel 67, stk. 1, *skal anses for en forsikringsperiode, skal lægges den lovgivning til grund, efter hvilken denne periode er tilbagelagt*« [14].

33. I øvrigt hedder det i forordningens i artikel 13, stk. 2, litra d), at »en arbejdstager, der er indkaldt ... til militærtjeneste i en medlemsstat ... er omfattet af nævnte stats lovgivning ...«.

34. Som den forelæggende ret endelig selv har anført i formuleringen af sit andet spørgsmål, tilsidesætter man princippet om *sammenlægning*, hvis man ved beregningen af den teoretiske pension kun medregner de forsikringsperioder, der anses for sådanne efter lovgivningen for den institution, der fastsætter pensionen.

35. Jeg konkluderer på grundlag heraf, at det teoretiske beløb for ydelsen er betinget af samtlige gyldige forsikringsperioder ifølge den lovgivning, efter hvilken de er tilbagelagt.

36. Da det svar, jeg foreslår på det første spørgsmål, er benægtende, er det unødvendigt at behandle det andet.

37. Jeg skal herefter behandle de to sidste spørgsmål.

38. Som bekendt er den i artikel 46, stk. 2, litra b), omhandlede forholdsmæssigt beregnede pension lig med det teoretiske beløb ganget med brøken A/B, hvor tælleren er lig med de forsikringsperioder, der er tilbagelagt forud for forsikringsbegivenhedens indtræden efter lovgivningen i den stat, der fastsætter ydelsen, og nævneren er lig med den samlede længde af de forsikringsperioder, der er tilbagelagt forud for forsikringsbegivenhedens indtræden efter lovgivningen i samtlige implicerede medlemsstater [15].

39. Hvilke forsikringsperioder skal tages med i nævneren? Skal samtlige de tilbagelagte forsikringsperioder, der anerkendes som sådanne efter lovgivningerne i samtlige medlemsstater, tages i betragtning? Dette er meningen med det tredje spørgsmål.

40. Domstolen har allerede svaret herpå ved at have udtalt følgende:

»Derefter beregner den kompetente institution i overensstemmelse med forordningens

13 — Dom i sag 126/77, Sml. s. 725.

14 — Præmis 9, min fremhævelse. Jf. ligeledes vedrørende Rådets forordning nr. 3 af 25.9.1958 om social sikring af vandrende arbejdstagere, dom af 6.6.1972, sag 2/72, Murru, Sml. s. 93, org. ref.: Rec. s. 333.

15 — Jf. mit forslag til afgørelse i ovennævnte Di Prinzio-sag, punkt 62.

artikel 46, stk. 2, litra b), det faktiske ydelsesbeløb på grundlag af det teoretiske beløb; beregningen foretages forholdsmæssigt efter længden af de forsikringsperioder, der efter den for institutionen gældende lovgivning er tilbagelagt forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, og den samlede længde af de forsikringsperioder, der efter lovgivningen i *alle* de berørte medlemsstater er tilbagelagt forud for forsikringsbegivenhedens indtræden« [16].

41. Det er derfor på ingen måde et krav, at disse perioder alle anerkendes som pensionsgivende forsikringsperioder efter lovgivningen i den stat, der fastsætter ydelsen.

42. Det sidste spørgsmål stilles for at få fastslået, om den kompetente institution ved pro rata-fastlæggelsen af de perioder, der er tilbagelagt efter den for institutionen gældende lovgivning, kan bringe denne lovgivnings eksterne antikumulationsregler i anvendelse.

43. Med andre ord, kan den pågældende institution i denne sag ved fastsættelse af tælleren bringe nationale regler på området i anvendelse, såsom artikel 10, stk. 2, og artikel 11c i den kongelige anordning og således nedsætte det samlede antal tillægsår for fiktiv beskæftigelse med det antal år, for hvilket arbejdstageren kan gøre krav på en pension i en anden medlemsstat?

44. Domstolen har for nylig i dom af 11. juni 1992 i de forenede sager Di Crescenzo og Casagrande [17] anført følgende:

»Det fremgår af artikel 12, stk. 2, i forordning nr. 1408/71, at *bestemmelser* i en medlemsstats lovgivning *om, at en ydelse skal nedsættes*, når modtageren samtidig får udbetalt andre ydelser i henhold til en anden medlemsstats lovgivning, ikke finder anvendelse, såfremt den pågældende oppebærer tilsvarende alderspensionsydelser, der er fastsat i overensstemmelse med samme forordnings artikel 46.

...

... ved fastsættelsen af den ydelse, der skal udbetales i medfør af fællesskabsretten, må den kompetente institution ikke tage nationale antikumulationsklausuler i overensstemmelse med samme forordnings artikel 12, stk. 2, i betragtning, men skal, hvis det måtte blive nødvendigt, korrigere beløbet for den ydelse, der skal udbetales, i overensstemmelse med artikel 46, stk. 3« [18].

45. Formålet med artikel 46 kræver en sådan løsning, idet institutionen i en medlemsstat ved sammenlægning og forholdsmæssig beregning af forsikringsperioder ikke kan bringe nationale regler i anvendelse, der er mindre fordelagtige for arbejdstageren end Fællesskabets regler, når det netop drejer sig om at beregne pensionen i overensstemmelse med forordningens artikel 46 [19].

46. Er bestemmelserne i artikel 10, stk. 2, nr. 1, sidste afsnit, eller artikel 11c i den kongelige anordning reduktionsklausuler i henhold til forordningens artikel 12, stk. 2?

16 — Ovennævnte Di Prinzio-dom, præmis 49, min fremhævelse.

17 — Forenede sager C-90/91 og C-91/91, Sml. I, s. 3851.

18 — Præmis 18 og 35, min fremhævelse.

19 — Jf. dom af 2.7.1981, forenede sager 116/80-121/80, Celestre, Sml. s. 1737, præmis 15 d).

47. Domstolen praksis på dette punkt er klar:

»... en national bestemmelse, der foreskriver en nedsættelse af det antal supplerende fiktive beskæftigelsesår, som arbejdstageren kan tildeles, med det antal år, for hvilke den pågældende kan oppebære pension i en anden medlemsstat, må anses for en reduktionsklausul i artikel 12, stk. 2's forstand i forordning nr. 1408/71 ...« [20].

48. Det følger heraf, at den institution, der fastsætter ydelsen i overensstemmelse med artikel 46, stk. 2, ikke skal tage nationale antikumulationsklausuler i betragtning, hvad enten det er ved beregning af den teoretiske pension eller ved beregning af den forholdsmæssigt udregnede pension.

49. Denne afgørelse er ufravigelig, så meget mere som artikel 46 tager hensyn til fællesskabsretlige antikumulationsklausuler. Den ændres på ingen måde ved, at en del af de efter en national lovgivning tilkendte år er »fiktiv«. Siden dommene i sagerne Ruzzu og Romano [21] anerkender Domstolen faktisk, at sammenlægning er mulig, selv om de fiktive og faktiske perioder overlapper hinanden.

50. Jeg skal nu behandle Del Grosso-sagen, hvor man hovedsagelig rejser spørgsmål om, hvorvidt artikel 10b i den kongelige anordning er forenelig med traktatens artikel 7, 48 og 51.

51. Artikel 10b bestemmer følgende:

»Når en lønmodtager kan gøre krav på en alderspension i henhold til nærværende anordning og på en alderspension eller en tilsvarende ydelse i henhold til en eller flere andre ordninger, og når saldoen af brøker, der for hver af disse pensioner er udtryk for omfanget heraf, overstiger enheden, reduceres beskæftigelsesperioden, der tages i betragtning ved beregningen af alderspensionen som lønmodtager med lige så mange år, det er nødvendigt for at reducere den nævnte saldo til enheden.

...

Med henblik på anvendelsen af denne artikel skal der ved 'anden ordning' forstås enhver anden belgisk pensions- eller efterladteordning bortset fra de selvstændige erhvervsdrivendes, og enhver anden tilsvarende ordning i udlandet ...« [22].

52. Del Grosso, som er italiensk statsborger, er født den 10. december 1922 og har i 41 år været lønmodtager i Belgien. Ved afgørelse af 13. juli 1987 tilkendte ONP ham en midlertidig alderspension beregnet på grundlag af 44 års forsikring, idet der til de faktiske forsikringsår blev lagt tre »fiktive« forsikringsår i henhold til artikel 11b i den kongelige anordning. Under hensyntagen til syv faktiske forsikringsår i Italien nedsatte ONP ved afgørelse af 29. april 1988 pensionsbeløbet 1) ved at lade de fiktive år bortfalde i henhold til artikel 10, stk. 2, nr. 1, sidste

20 — Præmis 21 i ovennævnte dom af 11.6.1992, Di Crescenzo og Casagrande. Jf. ligeledes præmis 36 i ovennævnte dom af 18.2.1992, Di Prinzio, hvori citeres dommene af 4.6.1985, sag 58/84, Romano, Sml. s. 1679, og sag 117/84, Ruzzu, Sml. s. 1697.

21 — Jf. ovennævnte henvisninger, note 20.

22 — Denne bestemmelse er indføjet i kongelig anordning nr. 50 ved artikel 2 i kongelig anordning nr. 205 af 29.8.1983.

afsnit, i den kongelige anordning, 2) ved at nedsætte de 48 år med tre år for at nå frem til enheden i overensstemmelse med ovennævnte artikel 10b, idet den pågældendes beskæftigelsesperiode efter belgisk lov ikke kan overstige 45/45, 3) ved at beregne den belgiske pension på grundlag af en beskæftigelsesperiode på 38/45 (45/45 — 7/45) for at tage den italienske pension i betragtning.

53. Del Grosso gør indsigelse mod begrænsningen af sin beskæftigelsesperiode til 45 år, eftersom der ikke i hans tilfælde, ifølge ham selv, er tale om »uberettiget kumulation«, men om *faktiske*, adskilte forsikringsperioder, der ikke overlapper hinanden, og som må kunne sammenlægges. Han gør krav på en belgisk pension beregnet på grundlag af en beskæftigelsesperiode på 41/45.

54. Den pågældendes situation er tilsyneladende paradoksal, eftersom den belgiske stat på grund af de år, arbejdstageren har arbejdet i udlandet, betaler ham en pension, der ligger under den, som han ville have fået udbetalt, hvis han aldrig havde forladt Belgien.

55. Er princippet om karriereenheden således i strid med traktatens artikel 7, 48 og 51 samt forordningens artikel 12, stk. 2, og artikel 46? Dette er den forelæggende rets spørgsmål.

56. Jeg skal erindre om, at Domstolen i henhold til artikel 177 ikke er kompetent til at anvende Fællesskabets retsregler på et konkret tilfælde og til at bedømme bestemmelser i national ret på grundlag af en sådan regel. Domstolens opgave er her at »forsyne den nationale retsinstans med alle fortolkningsmomenter vedrørende fællesskabsretten, som kan komme denne instans til nytte ved vurderingen af nævnte bestemmelsers virkninger« [23].

57. Hvordan skal man bedømme dette princip om karriereenhed?

58. Omfatter begrebet reduktions- eller antikumulationsklausul i henhold til forordningens artikel 12, stk. 2, en bestemmelse, som i lighed med førnævnte artikel 10b fastsætter et loft for forsikringsperioderne, og som nedsætter det antal supplerende arbejdsår, som arbejdstageren kunne have ret til?

59. Domstolen har allerede udtalt, at en sådan klausul er en antikumulationsklausul, når den medfører en nedsættelse af antallet af de supplerende teoretiske arbejdsår [24]. Det bør i endnu højere grad være tilfældet, når den medfører en nedsættelse af antallet af faktiske forsikringsår.

60. På et ikke harmoniseret område som den sociale sikring er selve princippet om nationale antikumulationsklausuler og et loft over beskæftigelsesperioden ikke i sig selv i modstrid med fællesskabsretten.

61. Den nationale lovgivningsmyndigheds mulighed for at begrænse kumulation af ydelser anerkendes udtrykkeligt i forordningens artikel 12, stk. 2. Artikel 46, stk. 2, litra c), i samme forordning bestemmer i øvrigt, at der i de interne lovgivninger kan fastsættes en maksimal forsikringslængde, som, hvis

23 — Jf. præmis 8 i dom af 24.9.1987, sag 37/86, Coenen, Sml. s. 3589.

24 — Jf. ovennævnte domme, Romano (præmis 15) og Ruzzu (præmis 16), note 20.

den overskrides, ikke giver mulighed for at oppebære en pension på et højere beløb end den fulde pension.

62. Domstolen har i øvrigt i dom af 5. april 1990, Pian [25], anført følgende:

»... oppebærer en arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende pension alene på grundlag af nationale lovbestemmelser, er bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 ikke til hinder for, at den nationale lovgivning — *herunder nationale antikumulationsregler* — udelukkende og i sin helhed finder anvendelse, medmindre anvendelsen af denne nationale lovgivning viser sig at være mindre gunstig for arbejdstageren end ordningen i forordning nr. 1408/71's artikel 46« [26].

63. Ved beregning af den ydelse, der skal udbetales i medfør af fællesskabsretten, skal de nationale antikumulationsregler imidlertid bortfalde, når den pågældende oppebærer ydelser af samme art [27] i henhold til forordningens artikel 12, stk. 2, andet punktum.

64. Heraf følger, at forordningens artikel 12, stk. 2, og artikel 46 ikke udelukker anvendelse af nationale antikumulationsklausuler, når beregningen af alderspensionen, i tilfælde af kumulation af ydelser, alene foretages i overensstemmelse med den nationale lovgivning.

65. Hvordan stiller sagen sig vedrørende de af den forelæggende ret citerede artikler i traktaten?

66. Som bekendt finder artikel 7, som forbyder enhver forskelsbehandling, der udøves på grundlag af nationalitet, kun selvstændig anvendelse på situationer, der er omfattet af fællesskabsretten, og for hvilke der ikke i traktaten fastsættes særlige regler [28].

67. Men når det gælder arbejdskraftens frie bevægelighed, er denne bestemmelse gennemført ved artikel 48-51.

68. Under henvisning til den fortolkning, Domstolen har givet disse artikler, tilkommer det den forelæggende ret at afgøre, om artikel 10b i den kongelige anordning om nedsættelse af de forsikringsår, der tages i betragtning, når det samlede antal forsikringsår i de forskellige medlemsstater overstiger karriereenheden (det vil i det foreliggende tilfælde sige 45/45), er forenelig med disse artikler.

69. Med hensyn hertil har Domstolen fastslået, at

»... ifølge Domstolens praksis kan der efter traktatens artikel 51 fortsat gælde forskellige sociale sikringsordninger i de forskellige medlemsstater og dermed forskellige rettigheder for arbejdstagerne dér ... men målet for traktatens artikel 48-51 vil ikke blive nået, hvis vandrende arbejdstagere, som har gjort

25 — Sag C-108/89, Sml. I, s. 1599.

26 — Præmis 16, min fremhævelse.

27 — Jf. ovennævnte dom, Di Prinzio, præmis 38, 46 og 55, og ovennævnte dom af 11.6.1992, forenede sager C-90/91 og 91/91, ONP mod Di Crescenzo og Casagrande, Sml. I, s. 3851, præmis 20 og 27. Denne regel er stadfæstet af artikel 46c, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1248/92 af 30.4.1992 om ændring af forordning (EØF) nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, samt gennemførelsesforordningen hertil, nemlig (EØF) nr. 574/72 (EFT L 136, s. 7).

28 — Dom af 30.5.1989, sag 305/87, Kommissionen mod Grækenland, Sml. s. 1461.

brug af deres ret til fri bevægelighed, skulle miste de sociale fordele, som sikres dem ved en medlemsstats lovgivning. Dette ville kunne afholde EF-arbejdstagere fra at udøve deres ret til fri bevægelighed, hvilket vil være en hindring for virkeliggørelsen af dette princip« [29].

70. I henhold til artikel 51 kræves det altså, at den person, der har arbejdet i flere medlemsstater, ikke behandles dårligere i forbindelse med social sikring, end den person, der har tilbagelagt hele sin beskæftigelsesperiode i én medlemsstat. Til gengæld skal førstnævnte ikke nødvendigvis befinde sig i en gunstigere situation end den anden [30].

71. Jeg skal på dette trin gøre to bemærkninger.

72. Jeg skal for det første anføre, at den nationale ret kan anvendes i sin helhed ved fastsættelse af den vandrende arbejdstagers pension, eftersom denne, når han kan oppebære en pension alene i medfør af den nationale lovgivning, har ret til den højeste ydelse af *på den ene side* den, som han kan gøre krav på i henhold til lovgivningen i denne ene stat i sin helhed, herunder enhver antikumulationsbestemmelse, den måtte indeholde, og *på den anden side* den ydelse, han kan gøre krav på i henhold til forordningens bestemmelser i deres helhed [31].

73. For det andet, hvis anvendelsen af fællesskabsordningen viser sig mindre fordelagtig for arbejdstageren end den pågældende medlemsstats, skal alene den nationale ret med sine antikumulationsklausuler finde anvendelse [32].

74. Derfor er forordningens bestemmelser i princippet ikke i modstrid med anvendelsen af nationale antikumulationsklausuler i en situation, hvor kumulerede ydelser udbetales af kompetente institutioner i to eller flere medlemsstater, når beregningen af alderspensionen alene foretages i overensstemmelse med den nationale lovgivning, den kompetente institution er omfattet af, uden at fællesskabsretten bringes i anvendelse.

75. Jeg skal imidlertid endnu en gang understrege, at denne ret ikke må stille den vandrende arbejdstager i en mindre fordelagtig situation end dén, der gælder for den, som aldrig har forladt samme stat.

76. Hvordan forholder det sig med artikel 10b i den kongelige anordning i denne forbindelse?

77. Denne artikel er karakteristisk i to henseender: 1) Den gælder uden forskel for nationale arbejdstagere og arbejdstagere fra de andre medlemsstater, 2) inden for grænsen af loftet kan den beskæftigelsesperiode, der er tilbagelagt i den medlemsstat, der fastsætter ydelsen, nedsættes med det antal år, der er tilbagelagt efter en anden ordning, *uanset hvilken medlemsstat denne gælder i*, herunder altså den stat, der fastsætter ydelsen.

29 — Dom af 4.10.1991, sag C-349/87, Paraschi, Sml. I, s. 4501, præmis 22. Se ligeledes mit forslag til afgørelse af 14.1.1993 i den verserende sag C-165/91, S. J. M. Van Munster, punkterne 37-40.

30 — Jf. i denne forbindelse punkt 19 i generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse i sag C-199/88, Cabras, Sml. 1990 I, s. 1044.

31 — Jf. præmis 15, 16 og 17 i ovennævnte dom i de forenede sager ONP mod Di Crescenzo og Casagrande.

32 — Dette er tilfældet i Del Grosso-sagen. Med henblik på et andet eksempel jf. ovennævnte dom, Sinatra, præmis 13.

78. Når sammenlægningen af forsikringsår med andre ord overstiger karriereenheden, foretages nedsættelsen af antallet af år for at reducere saldoen til enheden under samme betingelser, hvad enten arbejdstageren er omfattet af flere ordninger i den stat, der fastsætter ydelsen, eller er omfattet af én ordning i den pågældende stat og ordninger i andre medlemsstater.

79. For at fastsætte den pågældendes beskæftigelsesperiode påhviler det den nationale ret at vurdere, om anvendelsen af antikumulationsklausulen i ovennævnte artikel 10b giver et mindst lige så fordelagtigt resultat, når samtlige faktisk optjente år er tilbagelagt i flere medlemsstater, som når de alene er tilbagelagt i den stat, hvor den institution, der fastsætter ydelsen, er beliggende.

80. Jeg skal således konkludere, at såfremt en national antikumulationsklausul ikke forbyder den vandrende arbejdstager at erhverve ret til en beskæftigelsesperiode, der mindst er lig med den, som den pågældende ville have opnået, hvis han havde tilbagelagt den samme samlede arbejdsperiode uden nogensinde at have forladt en af medlemsstaterne, er denne antikumulationsklausul ikke i modstrid med traktatens artikel 48 og 51.

81. Domstolen har forespurgt Kommissionen om virkningerne af forordning (EØF) nr. 1248/92 af 30. april 1992, der ændrede forordning nr. 1408/71, og især af artikel 12 og 46-51 heri.

82. Forordning nr. 1248/92 giver ingen rettigheder for perioden forud for 1. juni 1992 [33] for arbejdstagere, der har fået fastsat deres pension før denne dato.

83. Det påhviler derfor den nationale ret at vurdere, om det er hensigtsmæssigt at indbringe et spørgsmål om fortolkning af denne nye bestemmelse for Domstolen.

84. Jeg foreslår derfor, at Domstolen afsiger følgende dom:

»I — *I sagerne C-113/92 og C-114/92*

1) a) Det i artikel 46, stk. 2, litra a), i forordning (EØF) nr. 1408/71 omhandlede teoretiske beløb er lig med sammenlægningen af forsikrings- eller bopælsperioder, der anerkendes som sådanne efter de lovgivninger, i henhold til hvilke de er tilbagelagt, selv om disse perioder ikke anerkendes som forsikringsperioder i medfør af den lovgivning, der gælder for den institution, der fastsætter pensionen.

33 — Jf. denne forordnings artikel 4 og den nye artikel 95b, stk. 4, i forordning nr. 1408/71.

b) Når den pågældende imidlertid har ret til fuld pension alene i medfør af den lovgivning, den kompetente institution er omfattet af, er sidstnævnte ikke forpligtet til at medregne de perioder, der er tilbagelagt efter de andre medlemsstaters lovgivninger.

2) Med henblik på fastsættelse af det faktiske beløb for den i artikel 46, stk. 2, litra b), i ovennævnte forordning omhandlede ydelse skal den kompetente institution i nævneren tage samtlige forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt og anerkendt som sådanne efter lovgivningerne i samtlige medlemsstater, i betragtning.

3) En national bestemmelse, hvorefter der sker en nedsættelse af antallet af supplerende fiktive arbejdsår, som arbejdstageren kan have ret til på grundlag af det antal år, den pågældende kan gøre krav på en pension i en anden medlemsstat, er en reduktionsklausul i henhold til artikel 12, stk. 2, i forordning (EØF) nr. 1408/71. Der skal ses bort fra anvendelsen heraf, såfremt artikel 46 i samme forordning bringes i anvendelse.

II — *I sag C-156/92*

1) Artikel 12, stk. 2, og artikel 46 i forordning (EØF) nr. 1408/71 er ikke i modstrid med en national bestemmelse, hvorefter der sker en nedsættelse af længden af den beskæftigelsesperiode, der skal tages i betragtning ved beregningen af en alderspension, således at det samlede antal beskæftigelsesår, der er tilbagelagt i den stat, hvor den institution, der fastsætter ydelsen, er beliggende, og i enhver anden medlemsstat, ikke overstiger et bestemt loft.

2) Artikel 48 og 51 i EØF-traktaten er ikke i modstrid med en sådan bestemmelse, såfremt den uden forskel gælder for de beskæftigelsesår, der er tilbagelagt i den medlemsstat, der skal fastsætte ydelsen, og for dem, der er tilbagelagt i enhver anden medlemsstat.«